

दुहवी नगरपालिका, सुनसरी दुहवी नगरपालिकाको राजस्व ऐन २०७४

दुहवी नगरसभाबाट स्वीकृत मिति: २०७४।०९।२७

नियम नं. /२०७४/०७५

दुहवी नगरपालिका, सुनसरी

दुहवी नगरपालिकाको राजस्व ऐन - २०७४

दुहवी नगरसभाबाट स्वीकृत मिति: २०७४।०९।२७

प्रस्तावना :

स्थानीय तहलाई प्राप्त राजस्व अधिकारको व्यवस्थालाई पारदर्शी, न्यायोचित, व्यवस्थित तथा प्रभावकारी रूपमा लागु गरी नागरिकलाई सेवा प्रवाह गर्न सक्ने क्षमतामा सुधार ल्याउन वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा २२८ को उप-धारा (२) बमोजिम दुहवी नगरपालिकाको नगरसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

परिभाषा र व्याख्या

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम “दुहवी नगरपालिकाको राजस्व ऐन, २०७४” रहेको छ ।
(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,
(क) “संविधान” भन्नाले नेपालको संविधान लाई जनाउँछ ।
(ख) “ऐन” भन्नाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ लाई जनाउँछ ।
(ग) “सभा” भन्नाले नगरसभालाई जनाउँछ ।
(घ) “तोकिए वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम वा कार्यविधिले तोकिए बमोजिमलाई जनाउँछ ।
(ङ) “वडा कार्यालय” भन्नाले वडा समितिको कार्यालयलाई जनाउँछ ।
(च) “स्थानीय तह” भन्नाले दुहवी नगरपालिकालाई जनाउँछ ।
(छ) “राजस्व” भन्नाले संविधान तथा प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहले उठाउने कर तथा गैरकर सम्बन्धी रकमलाई जनाउँछ र यस शब्दले स्थानीय तहले संघ वा प्रदेश वा अन्य स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँड बापतको रकमलाई समेत जनाउँनेछ ।

परिच्छेद - २

स्थानीय राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सामान्य व्यवस्था

३. संगठनात्मक व्यवस्था : (१) स्थानीय तहले राजश्व प्रशासनकोलागि आफ्नो संगठन संरचनामा राजश्व शाखाको स्पष्ट व्यवस्था गरी कार्यबोझ विश्लेषण समेतका आधारमा आवश्यक कर्मचारी दरवन्दी सिर्जना गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने राजश्व शाखाको काम कर्तव्य अधिकार निम्न अनुसार हुनेछ ।

(क) राजश्व नीति तर्जुमा तथा आय अनुमान सम्वन्धी कार्य,

(ख) करदाताको पहिचान गरी करका आधारहरुको अभिलेख,

(ग) मुल्यांकन गरी कर निर्धारण,

(घ) करदातालाई तिर्नुपर्ने कर रकमको जानकारी दिने,

(ङ) राजश्व संकलनमा साभेदारी सम्वन्धी कार्य,

(च) राजश्व संकलन, दाखिला, अभिलेख तथा प्रतिवेदन तयारी,

(छ) बाँडफाँड हुने राजश्व संकलन तथा तोकिएको कोषमा दाखिला,

(ज) राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकमको प्राप्ती र स्थानीय तहको कोषमा दाखिला,

(झ) अनुदान तथा ऋण रकम प्राप्ती र सोको अभिलेख,

(ञ) राजश्व सम्वन्धी अभिलेखहरु सुरक्षित राख्ने,

(ट) स्थानीय तहले जिम्मेवारी दिएका अन्य कार्य ।

(३) राजश्व शाखा प्रमुखले आफु मातहतका कर्मचारीहरुको परिचालन गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतप्रति उत्तरदायी भई कार्य गर्नेछ ।

४. मापदण्ड, आचार संहिता : (१) स्थानीय तहले राजस्व प्रशासनको मापदण्ड, कर्मचारीहरुको आचार संहिताको निर्धारण, कर्मचारीहरुको कार्य अनुगमन, प्रोत्साहन, कारवाही प्रकृया जस्ता विषयमा विनियमावली बनाई लागु गर्ने सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विनियमावलीमा कर्मचारीले आफ्नो पदीय कर्तव्य पालनको सिलसिलामा असल नियतले गरेको काम कारवाहीका लागि सजायको भागिदार हुन नपर्ने व्यवस्था स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

५. करदाताको पहिचान सम्वन्धी व्यवस्था : (१) स्थानीय तहको राजस्व प्रशासनले करदाताको पहिचान गरी सो को अभिलेख अद्यावधिक राख्नु पर्नेछ । यसको लागि तल उल्लिखित दुई विधि मध्ये कुनै एक विधि वा मिश्रित विधि अवलम्वन गर्न सकिनेछ ।

(क) करदातालाई नै परिचय सहित कर लाग्ने आधारको विवरण बुझाउन लगाई सो को आधारमा कर लगत तयारी तथा अद्यावधिक गर्ने ।

(ख) स्थानीय कर प्रशासनले करदाता सम्बन्धी सूचना संकलन गरी सोको आधारमा कर लगत तयारी तथा अद्यावधिक गर्ने ।

(२) राजश्व प्रशासनले उपदफा (१) बमोजिम राजश्व सम्बन्धी विवरण संकलन गरे पश्चात करदातालाई दर्ता गरी निश्चित पहिचान नम्बर प्रदान गरी सोही पहिचान नम्बरको आधारमा राजश्व सम्बन्धी व्यक्तिगत अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

६. **विवरण दाखिला गर्ने** : (१) स्थानीय तहले दफा ५ उपदफा (१)(क) बमोजिम विवरण संकलनको लागि करदाताहरूलाई आह्वान गरेको अवस्थामा आफ्नो परिचय सहित राजस्व लाग्ने आधारको विवरण उपलब्ध गराउने दायित्व करदाताहरूको हुनेछ ।

(२) राजस्व प्रशासनले उपदफा (१) बमोजिम करदाताले बुझाएको विवरणमाथि थप अनुसन्धान तथा छानविन गर्न सक्नेछ ।

७. **विजक जारी गर्ने** : (१) स्थानीय तहले वार्षिक रूपमा बुझाउनु पर्ने राजस्वको हकमा आर्थिक वर्ष शुरु भएको चार महिनाभित्र र मासिक रूपमा बुझाउनु पर्ने राजस्वको हकमा महिना शुरु भएको सात दिनभित्र राजश्व रकम निर्धारण गरी सम्बन्धित करदाताको नाममा विजक जारी गरी अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अभिलेख अद्यावधिक गर्दा सम्बन्धित राजस्व शीर्षकको कुल विलिङ्ग रकम, असुल भएको रकम र असुल गर्न बाँकी रकम खुल्ने अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेख राख्ने कार्यको लागि स्थानीय तहले सकेसम्म विद्युतीय प्रणालीको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

८. **भुक्तानी गर्नुपर्ने रकमको जानकारी दिने** : (१) स्थानीय तहले निर्धारण गरेको कर, शुल्क, महसुल आदि रकम भुक्तानी गर्नको लागि कम्तिमा १ महिनाको समय दिई सम्बन्धित करदातालाई सूचना दिनु पर्नेछ ।

९. **कर संकलन** : (१) करदाताले सम्बन्धित स्थानीय तहबाट निर्धारण गरिएको राजस्व रकम स्थानीय तहले तोकेको स्थानमा बुझाई राजश्व बुझाएको नगदी रसिद लिनु पर्नेछ ।

- (२) करदाताले स्थानीय तहलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व नगद, चेक तथा विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी गर्न सक्नेछ । तर, स्थानीय तहले करदाताले बुझाएको रकम कोषमा जम्मा भएपछि मात्र नगदी रसिद जारी गर्नेछ ।
- (३) करदाताले तिर्नुपर्ने राजश्व रकमभन्दा कुनै कारणले बढी भुक्तानी गरी पछि फिर्ता माग गरेमा स्थानीय तहले बढी जम्मा भएको रकम तुरुन्त फिर्ता दिनु पर्नेछ । यस्तो बढी असुल भएको रकम सम्बन्धित खर्च शीर्षक वा अन्य विविध खर्च शीर्षकबाट भुक्तानी दिनु पर्नेछ ।
- (४) कर बुझाउने दायित्व भएको कुनै करदाताले अन्य कुनै दोस्रो पक्षसंग स्थानीय तहलाई कानून बमोजिम लाग्ने कर बुझाउने दायित्व समेत निजकै हुने गरी संभौता गरेको अवस्थामा संभौता अनुसार भएको कारोवारमा दोस्रो पक्षले राजस्व भुक्तानी नगरेमा यस्तो राजश्व भुक्तानी गर्ने अन्तिम दायित्व सम्बन्धित करदाता कै हुनेछ ।
- (५) स्थानीय तहको राजस्व बक्यौता भएको व्यक्ति वा संस्थालाई स्थानीय तहले कुनै किसिमको भुक्तानी दिने, ठेक्का पट्टा वा प्रतिनिधिको रूपमा छनोट गर्ने छैन ।
- (६) स्थानीय तहको राजश्व बक्यौता राखेलाई स्थानीय तहले प्रदान गर्ने अत्यावश्यक सेवा बाहेक अन्य सेवा रोक्का राख्न सक्नेछ ।
- (७) करदाताले स्थानीय तहलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने राजश्व भुक्तानी नगरेमा त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थाको सम्पत्तिको कारोवार रोक्का गर्न वा सरकारी बाँकी सरह असुली प्रकृया अनुसार सम्पत्ति लिलाम गरी असुल उपर गर्न सक्नेछ ।
- (८) करदाता टाट पल्टीएको वा मृत्यु भई निज वा निजको हकवालाको नामामा कुनै सम्पत्ति बाँकी नभएको प्रमाणित भएमा स्थानीय तहको सभाले निर्णय गरी त्यस्तो बक्यौता राजस्व मिनाहा गर्न सक्नेछ ।

१०. दण्ड जरिवाना :(१) स्थानीय तहले निर्धारण गरेको कर, शुल्क तथा महसुल तोकिएको समयमा भुक्तानी नगरेमा जरीवाना सहित बक्यौता असुल गर्नेछ ।
 (२) जरिवानाको दर भुक्तानी बाँकी रकमको न्यूनतम वार्षिक १५ प्रतिशत देखि अधिकतम ५० प्रतिशत सम्म हुनेछ ।

- (३) स्थानीय तहले माग गरे बमोजिम राजश्व सम्बन्धी विवरण तोकिएको समय भित्र दाखिला नगरेमा जरिवाना लिन सक्नेछ । यस्तो जरिवानाको दर न्यूनतम रु एकसय देखि अधिकतम रु दुई हजारसम्म हुनेछ ।
- (४) करदाताले राजश्व छल्ने उद्देश्यले भुटा वा भ्रमपूर्ण विवरण पेश गरी राजश्व भुक्तानी गरेको पाईएमा पुन राजश्व निर्धारण पछि हुन आउने थप रकमको २०० प्रतिशतका दरले जरिवाना लिई राजश्व असुल गरिनेछ ।
- (५) स्थानीय तहले निर्धारण गरेको कानूनी व्यवस्था कसैले पालना नगरेमा दण्ड जरिवाना लगाई असुल उपर गर्न सक्नेछ । स्थानीय तहले असुल गर्ने दण्ड जरिवानाको दर सम्बन्धित स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

११. छुट : (१) वार्षिक रुपमा तिर्नुपर्ने राजश्वको हकमा सोही आर्थिक वर्षको पहिलो चौमासिक भित्र राजश्व बुझाएमा लाग्ने राजश्वको १० प्रतिशत र मासिक रुपमा तिर्नुपर्ने राजश्वको हकमा महिना समाप्त भएको ७ दिन भित्र राजश्व बुझाएमा त्यस्तो कादातालाई लाग्ने राजश्वको ५ प्रतिशत छुट दिईनेछ ।

- (२) संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार, कुटनीतिक नियोग, गुठी र लाभको उद्देश्य नराखी सञ्चालन हुने संघसंस्थाहरुका सम्पत्ति, वस्तु तथा कारोवारमा कर लिन पाईने छैन ।

स्पष्टीकरण: लाभको उद्देश्य नराखी सञ्चालन हुने संघसंस्था भन्नाले सामुदायिक अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्र, विश्वविद्यालय र सोको आंगिक कलेज, सरकारी वा सामुदायिक विद्यालय, सार्वजनिक पुस्तकालय, वाचनालाय, बालगृह, अनाथाश्रम, बृद्धाश्रम जस्ता सामाजिक संघ संस्था सम्भन्नु पर्दछ ।

- (३) विशेष परिस्थितिको कारणले करदाताले तोकिएको म्यादभित्र कर भुक्तानी गर्न नसक्ने अवस्था आएमा सोको कारण खुलाई सम्बन्धित कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम कर वा जरिवाना छुट दिन सकिनेछ ।

स्पष्टीकरण: विशेष परिस्थिति भन्नाले प्राकृतिक प्रकोप, आन्तरिक तथा बाह्य द्वन्द आदि कारणले भएको क्षितिलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

- (४) कानूनमा व्यवस्था भएको अवस्थामा वाहेक स्थानीय तहको कुनै निकाय वा पदाधिकारीले कुनै प्रकारको कर, शुल्क, महसुल, दण्ड, जरिवाना छुट दिन पाउने छैन ।

१२. प्रशासकीय पुनरावलोकन र पुनरावेदन : (१) करदाताले स्थानीय तहले निर्धारण गरेको कर, शुल्क, महसुल, दण्ड, जरिवाना रकममा चित्त नबुझेमा **नगर प्रमुख** समक्ष प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन प्राप्त भएको ३५ दिन भित्र निवेदन माथि छानविन तथा निर्णय गरी सम्बन्धित व्यक्तिलाई निर्णयको जानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (३) प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि सम्बन्धित कार्यपालिकाको कुनै एक सदस्यको अध्यक्षतामा तीन सदस्यीय राजश्व प्रशासकिय पुनरावलोकन समिति गठन गर्नुपर्नेछ । यस्तो समितिमा कर निर्धारणमा संलग्न पदाधिकारी वा कर्मचारीको सहभागिता हुने छैन ।
- (४) स्थानीय तहले तोकिएको समयमा प्रशासकिय पुनरावलोकन नगरेको कारणले करदालाई थप आर्थिक भार पर्न गई हानी नोक्सानी पर्न गएमा स्थानीय तहले त्यसको क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।
- (५) करदातालाई स्थानीय तहले यस दफा बमोजिम गरेको प्रशासनिक पुनरावलोकनमा चित्त नबुझेमा निजले राजश्व न्यायधिकरण वा सम्बन्धित अदातलमा कानूनी उपचारको लागि निवेदन दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद - ३

स्थानीय तहको कर सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

१३. एकीकृत सम्पत्ती कर : (१) एकीकृत सम्पत्ती करको दायराभित्र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्रको कुनै व्यक्ति वा संस्थाको स्वामित्वमा रहेको जग्गा र त्यस्तो जग्गामा बनेको भौतिक संरचनाहरूलाई एकीकृत गरी कायम गरिएको कुल मूल्यांकन रकम पर्दछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम लाग्ने एकीकृत सम्पत्ती करको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (३) स्थानीय तहबाट एकीकृत सम्पत्ती कर लागू गर्ने निर्णय भइसकेपछि सो आर्थिक वर्षदेखि भूमिकर (मालपोत) उठाउन पाइने छैन । तर, गुठी संस्थानबाट उठाइने मालपोत उठाउन यस व्यवस्थाले बाधा पुर्याएको मानिने छैन ।

- (४) उपनियम (२) बमोजिम कर लगाउने प्रयोजनको लागि स्थानीय तहले जग्गा तथा संरचनाहरूको विवरण तयार गरी मूल्यांकन दर निर्धारण गर्नु पर्नेछ । मूल्यांकन दर निर्धारण देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।
- (क) जग्गा तथा संरचनाको न्यूनतम मूल्यांकन दर सिफारिशका लागि नगर प्रमुखको अध्यक्षतामा दक्ष र विशेषज्ञ समेत रहेको बढीमा ५ जनाको मूल्यांकन समिति गठन गर्नु पर्ने छ ।
- (ख) चलन चल्तीको दरलाई आधार लिई जग्गाको न्यूनतम मूल्यांकन दर निर्धारण गर्नु पर्दछ । यसकोलागि जग्गाको मूल्य तथा महत्वमा आधारमा क्षेत्र विभाजन गरी त्यस क्षेत्रमा पर्ने सबैभन्दा कम चलन चल्तीको मूल्य भएको जग्गालाई आधार लिई न्यूनतम मूल्यांकन दर निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) संरचनाको वनोट तथा प्रयोजनको आधारमा संरचनाको प्रति वर्ग फिटका दरले संरचनाको मूल्यांकन दर निर्धारण निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) संरचनाको प्लस कट्टी दर संरचनाको वनोटको आधारमा प्रत्येक तीन वर्षमा ६ देखि २० प्रतिशतसम्म हुनेछ । संरचना जतिसुकै पुरानो भएतापनि मूल्यांकनको १० प्रतिशत शेष मूल्य कायम गरी मूल्यांकन गरिनेछ ।
- (ङ) निर्धारण भएको मूल्यांकन दर तीन आर्थिक वर्षसम्म परिवर्तन हुने छैन ।
- (च) कुनै करदाताको सम्पत्ती भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागीजस्ता प्राकृतिक प्रकोपका कारण क्षति भएमा प्राप्त निवेदनका आधारमा जाँचबुझ गरी प्रमाणित भएमा त्यस्तो क्षति भएको सम्पत्तिको मूल्य घटाई कर लगाउन योग्य मूल्य निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (छ) एकीकृत सम्पत्ति करको लागि कायम गरिएको मूल्यांकनलाई घरजग्गा रजिष्ट्रेशन वा सम्पत्ति मूल्यांकन सिफाशिसको आधार मानी मूल्यांकन गर्न सकिनेछ ।
- (५) जग्गाको स्वामित्व भएको आधिकारिक प्रमाण नभएमा त्यस्तो जग्गाको एकीकृत सम्पत्ति कर लिईने छैन । आधिकारिक प्रमाणको हकमा सम्पत्ति धनीले जग्गा धनी प्रमाण पुर्जाको प्रतिलिपि वा जग्गाको स्वामित्व र क्षेत्रफल खुलेको प्रमाण कागजात पेश गर्नुपर्नेछ ।

- (६) स्वामित्वको आधिकारिक प्रमाण नभएका जग्गामा पक्की संरचना निर्माण गरी बसोवास गरेका व्यक्तिले यस दफा बमोजिम संरचनाको मूल्याका आधारमा एकीकृत सम्पत्ति कर बुझाउनु पर्नेछ । तर, यसरी एकीकृत सम्पत्ति कर बुझाएको आधारमा मात्र त्यस्तो संरचना निर्माण भएको जग्गाको स्वामित्व कायम भएको मानिने छैन ।
- (७) कर नलाग्ने निकायको स्वामित्वमा रहेको जग्गामा एकीकृत सम्पत्तीकर लाग्ने कुनै व्यक्ति, संघ, संस्था वा निकायले निश्चित अवधिसम्म प्रयोग गर्ने गरी कुनै संरचना निर्माण गरेमा यस्तो संरचनाको एकीकृत सम्पत्तीकर बुझाउने दायित्व सम्बन्धित निर्माणकर्ताको हुनेछ ।
- (८) जग्गाको मूल्यांकन गर्दा सामान्यतः करदाता स्वयंले पेस गरेको मूल्यांकन दरका आधारमा गरिनेछ तर, करदाताले पेस गरेको मूल्यांकनको दर स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम दर भन्दा कम भएमा स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मूल्यांकन दर अनुसार मूल्यांकन गरिनेछ ।
- (९) एउटै जग्गा धनिको नाममा रहेका सिमाना जोडिएका कित्ताहरूको मूल्यांकन गर्दा त्यस्तो जग्गाहरू मध्ये कुनै कित्ताले सडक छोएको रहेछ भने सम्पूर्ण जग्गालाई एउटै प्लट मानी मूल्यांकन गरिने छ । तर यसरी मूल्यांकन गरिने जग्गाको सडकले छोएको जग्गाको अधिकतम लम्बाईको सीमा मूल्यांकन समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (१०) एकीकृत सम्पत्तीकर नलाग्ने भनी तोकिएका निकायका सम्पत्तीको हकमा स्थानीय तहले सम्पत्तीको मूल्यांकन गरी कर नलाग्ने बेहोरा जनाई कर चुक्ता प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१४. भूमिकर (मालपोत) :(१) स्थानीय तहले भूमिको उपयोगको आधारमा वर्गीकरण गरी भूमिकर वा मालपोत लगाउन सक्नेछ । यसरी वर्गीकरण गर्दा राष्ट्रिय वा प्रादेशिक सरकारको नीति बमोजिम भएको वर्गीकरणलाई आधार लिनु पर्नेछ ।

- (२) स्थानीय तहले गरेको वर्गीकरणको आधारमा आवासीय, व्यवसायिक तथा औद्योगिक क्षेत्रमा अलग-अलग दरले भूमिकर तथा कृषि, वन र अन्य क्षेत्रमा मालपोत लगाउन सक्नेछ ।
- (३) भूमिकर वा मालपोतको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुने छ । यसरी दर तोक्दा थोरै जग्गाको स्वामित्व भएकालाई कम दरले र धेरै जग्गा भएकालाई बढी दरले तोक्नु पर्नेछ । भूमिकरको

दर मालपोतको दरभन्दा .....(हो सो को निर्णय सभाले निर्णय गरे बमोजिम हुने छ ।

(४) जग्गा नदीले कटान गरेमा वा बालुबुर्ज भएमा वा पहिरो गएमा त्यस्तो जग्गाको हकमा स्थानीय तहले भुमिकर वा मालपोत मिन्हा दिन सक्नेछ ।

१५. घरजग्गा बहाल कर : (१) स्थानीय तहले कुनै व्यक्ति वा संस्थाको स्वामित्वमा रहेको घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, सेड (छप्पर), कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा वार्षिक बहाल रकममा बहाल कर लगाउन सक्नेछ ।

(२) घरजग्गा बहाल करको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गर्नको लागि स्थानीय तहले स्थान तथा संरचनाको प्रकारको आधारमा न्यूनतम बहाल मूल्य तोकी सो आधारमा बहाल रकम निर्धारण गरी कर लिन सक्नेछ ।

१६. व्यवसाय कर : (१) स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्र व्यापार, व्यवसाय तथा सेवा संचालन गर्नकोलागि व्यवसाय दर्ता गरी व्यवसाय इजाजत दिन सक्नेछ ।

(२) व्यवसाय इजाजत दस्तुरको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ । इजाजत दस्तुरको दर व्यापार, व्यवसाय तथा सेवा संचालन गर्न लाग्ने लगानीको आधारमा निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

(३) स्थानीय तहको इजाजत विना कुनै पनि व्यापार, व्यवसाय तथा सेवा संचालन गर्न पाईने छैन । यसरी संचालनमा आएका व्यवसायीहरूले वार्षिक रुपमा व्यवसाय कर चुक्ता गरी व्यवसाय नविकरण गर्नु पर्नेछ ।

(४) व्यवसाय करको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ । व्यवसाय करको दर निर्धारण गर्दा आर्थिक कारोवारको आधारमा निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

१७. जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर : (१) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले स्थानीय तह क्षेत्रमा जडिबुटी वा कवाडी वा जीवजन्तुको व्यवसायिक कारोवार गरेमा सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रत्येक कारोवारमा कर लगाउन सक्ने छ ।

- (२) जडिवुटी, कवाडी र जिवजन्तु करको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ । यस्तो करको दर कारोवार रकमको निश्चित प्रतिशतका दरले हुनेछ ।

स्पष्टीकरण: कारोवार रकम भन्नाले विक्रेताले जारी गरेको विललाई सम्झनु पर्दछ ।

- (३) यस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोवार गर्ने व्यक्ती वा संस्थाले स्थानीय तहले तोकेको जडिवुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर संकलन गरी मासिक रुपमा स्थानीय तहमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।
- (४) यस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोवार गर्ने व्यक्ती वा संस्थालाई स्थानीय तहले व्यवसाय इजाजत दिंदा नै कर संकलन गरी मासिक रुपमा स्थानीय तहमा दाखिला गर्नु पर्ने गरी इजाजत दिनु पर्नेछ ।

२८. सवारी साधन कर :(१) स्थानीय तहले टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा र इ-रिक्सामा दर्ता गरी वार्षिक रुपमा सवारी साधन कर लगाउन सक्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिमका सवारी साधनको दर्ता दस्तुर तथा वार्षिक करको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (३) स्थानीय तहले सवारी साधन दर्ता गरी सवारी नम्बर सहितको सवारी धनिको परिचय खुल्ने गरी दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ४

स्थानीय तहको शुल्क, दस्तुर तथा महसुल सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

१९. बहाल विटौरी शुल्क :(१) स्थानीय तहले आफुले निर्माण, रेखदेख वा संचालन गरेका निम्न सम्पत्तिहरुमा बहाल विटौरी शुल्क लगाउन सक्नेछ ।

(क) आफूले निर्माण गरेका भवन, पसलहरुवाट मासिक रुपमा बहाल,

(ख) आफ्नो रेखदेखमा रहेको सार्वजनिक स्थल, ऐलानी जग्गा वा बाटोको छेउको जग्गामा आफैले अस्थाई प्रकृतिका टहरा, छाप्रा निर्माण गरी वा नगरी पसल वा आवासको लागि उपलब्ध गराएकोमा मासिक बहाल विटौरी शुल्क,

(ग) स्थानीय तहले तोकेको सार्वजनिक स्थल, हाटबजार, मेला, जात्रा आदिमा थापेका पसलवाट खरीद विक्री हुने वस्तु तथा सेवा एवं कारोवारको आधारमा स्थानीय तहले तोकेको दरमा प्रति पसल प्रतिदिनका दरले बहाल विटौरी शुल्क,

(घ) आफ्नो स्वामित्वको भवन वा जग्गा वा सार्वजनिक स्थल केही समय वा दिनको लागि प्रयोग गर्न दिए वापत स्थानीय तहले तोकेको दरमा बहाल विटौरी शुल्क,

- (२) उपदफा (१) को (क) बमोजिम बहालका लागि स्थानीय तहले न्यूनतम दर निर्धारण गरी दरभाउ पत्र वा डाक बढावढको माध्यमबाट बहालमा एक पटककालागि बढीमा ३ वर्षको लागि दिन सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) को (ख) बमोजिम बहाल विटौरी शुल्ककालागि स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम बहाल विटौरी शुल्कको दरमा दरभाउ पत्र वा डाक बढावढको माध्यमबाट बहाल विटौरीमा बढीमा ३ वर्षको लागि दिन सकिनेछ ।
- (४) उपदफा (२) र (३) बमोजिम बहाल वा बहाल विटौरीमा दिंदा सर्त सहित सम्भौता गरी दिनु पर्नेछ ।

२०. पार्किङ्ग शुल्क : (१) स्थानीय तहले आफूले निर्माण गरेको सवारी पार्किङ्ग स्थल वा सडकको छेउमा सेवा दिए वापत पार्किङ्ग शुल्क लगाई असुल गर्न सक्नेछ ।

- (२) पार्किङ्ग शुल्कको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (३) स्थानीय तहले तोकेको स्थान बाहेक अन्य स्थानमा सवारी पार्किङ्गमा रोक लगाउन सक्नेछ । तर, राजमार्ग तथा सहायक राजमार्गको सडक अधिकार क्षेत्रभित्र सवारी पार्किङ्ग गराउन पाइने छैन ।
- (३) स्थानीय तहले सवारी आवागमनमा बाधा नपुग्ने गरी ट्राफिक प्रहरी कार्यालयसंगको समन्वयमा सवारी पार्किङ्ग क्षेत्र निर्धारण गर्नेछ ।

२१. सेवा शुल्क : (१) स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्रका प्राकृतिक तथा सार्वजनिक सम्पत्ति प्रयोग गरी संचालनमा रहेका व्यवसाय तथा आफूले निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क लगाई असुल गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण: आफूले निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवा भन्नाले स्थानीय तहले उपलब्ध गराएका स्वास्थ्य, शिक्षा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सिंचाई, पानी निकास, सडक वृत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्ययमशाला, पर्यटकीय स्थल, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि सम्भन्नु पर्दछ ।

- (२) सेवा शुल्कको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२२. निकासी शुल्क : (१) स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्रका ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो जस्ता प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको वाह्य निकासीमा निकासी शुल्क लगाउन सक्नेछ ।

(२) निकासी शुल्कको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२३. विक्री : (१) स्थानीय तहले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति वा आफ्नो रेखदेखमा रहेको सार्वजनिक स्थलबाट उत्पादन भई विक्री हुने ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो जस्ता प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुहरु विक्री गर्न सक्नेछ ।

(२) स्थानीय तहले आफ्नो प्रयोगमा नआउने गरेका वस्तु, उपकरण तथा सामानहरु विक्री गर्न सक्नेछ ।

(३) स्थानीय तहले नागरिकको सुविधाकोलागि विभिन्न फाराम तथा पुस्तकहरु छपाई गरी वा सामग्री खरिद गरी विक्री गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) र (२) बमोजिमका वस्तुहरु विक्रीको लागि विक्री परिमाण तथा न्यूनतम दर निर्धारण गरी बोलपत्र, दरभाउ पत्र वा डाक बढावढको माध्यमबाट विक्री गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिमका वस्तुहरु विक्री दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२४. दस्तुर : (१) स्थानीय तहले उपलब्ध गराउने प्रशासनिक सेवा वापत दस्तुर निर्धारण गरी आफै वा वडा कार्यालय मार्फत असुल गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण: प्रशासनिक सेवा भन्नाले सिफारिश, प्रमाणित, सर्जिमिन, दर्ता, नापजाँच, कानूनी जस्ता स्थानीय तहका प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुले उपलब्ध गराएको सेवा सम्भन्नु पर्दछ ।

(२) प्रशासनिक सेवा दस्तुरको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) वडा कार्यालय मार्फत असुल हुने दस्तुर कम्तिमा ७ दिनभित्र स्थानीय तहको कोषमा जम्मा गराउनु पर्नेछ ।

२५. महसुल : (१) स्थानीय तहले सरसफाई, खानेपानी, ढल, विद्युत जस्ता सेवाहरु उपलब्ध गराए वापत महसुल निर्धारण गरी असुल उपर गर्न सक्नेछ ।

(२) महसुलको दर स्थानीय तहको आर्थिक ऐनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) समयमै महसुल भुक्तानी नगर्ने करदातालाई स्थानीय तहले उपलब्ध गराईएको सेवा बन्द गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-५

स्थानीय तहको आन्तरिक आय संकलन सम्बन्धी थप व्यवस्था

२६. स्थानीय तहले आय ठेक्का बन्दोवस्त गर्न सक्ने : (१) स्थानीय तहको सभाले निर्णय गरे अनुसार दफा २२ बमोजिमको पार्किङ्ग शुल्क, दफा २३ बमोजिमको सेवा शुल्क असूली तथा दफा २५ को उपदफा (१) बमोजिमको विक्रीको लागि एक आर्थिक वर्षको लागि आय ठेक्का बन्दोवस्त गर्न सक्नेछ ।

तर, स्थानीय निकायको आन्तरिक आय वृद्धि हुने देखिएमा वा पटक पटक ठेक्का बन्दोवस्त गर्दा प्रशासनिक दायित्व बढ्न जाने अवस्थामा बढीमा दुई वर्षसम्मको लागि एकैपटक ठेक्का बन्दोवस्त गर्न सकिनेछ ।

(२) स्थानीय तहले आय ठेक्का दिदा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट स्थायी लेखा नम्बर वा मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाण पत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति, फर्म, संस्था वा कम्पनीबाट मात्र गर्नु पर्नेछ ।

(३) स्थानीय तहले सामान्यतया आर्थिक वर्ष शुरु हुनु अगाडि नै ठेक्का बन्दोवस्त गरी ठेक्का सम्झौता कार्य सम्पन्न गरिसक्नु पर्नेछ ।

२७. पट्टा दिने र कबुलियत गराउने : (१) दफा २८ बमोजिम आन्तरिक आय उठाउने ठेक्का स्वीकृत भैसकेपछि आय ठेक्काको संझौता गरी पट्टा वा चलन पूर्ण दिनु पर्नेछ ।

(२) ठेक्का संझौता गर्दा ठेकदारसंग आवश्यक धरौटी लिनु पर्दछ ।

२८. ठेक्का तोड्ने : (१) पट्टा कबुलियतको कुनै शर्त बर्खलाप हुने गरी काम गरेको अवस्थामा वाहेक ठेक्काको अवधि भुक्तान नहुँदै बीचैमा कुनै ठेक्का तोड्न वा छोड्न पाइने छैन ।

(२) स्थानीय तहले ठेक्का संझौता गर्दा ठेक्का तोड्न सकिने अवस्था तथा सो अवधिसम्मको हरहिसाब गर्ने व्यवस्था समेत स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(३) कुनै ठेकदारले स्थानीय तहले तोकेको दरभन्दा बढी दरमा आय असूल गरेमा वा सम्झौतामा उल्लेख नभएका वस्तु वा सेवामा सेवा शुल्क वा दस्तुर असूल गरेमा ठेकदारले असुल गरेको बढी रकम सम्बन्धित व्यक्तिलाई स्थानीय तहले दुई दिनभित्र फिर्ता दिई ठेकदारलाई जानकारी दिनु पर्नेछ । स्थानीय तहले यसरी दिएको फिर्ता रकम तथा

त्यसको जरीवाना सम्बन्धित ठेकदारवाट स्थानीय तहमा फिर्ता दाखिला गराउनु पर्नेछ ।

२९. राजस्व संकलनमा सार्वजनिक निजी साभेदारी : (१) स्थानीय तहले निजी क्षेत्रको समेत पुँजिगत लगानी भई दुवै पक्षले नाफा कमाउने तथा जोखिम बेहोर्ने गरी सार्वजनिक निजी क्षेत्र साभेदारीवाट सेवा प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) सार्वजनिक निजी साभेदारी व्यवस्था अन्तर्गत दीर्घकालिन सम्पत्ति सिर्जना नगर्ने गरी गरिने व्यवस्थापन करारको अवधि तीन वर्षदेखि सात वर्ष र दीर्घकालिन सम्पत्ति सिर्जना गरी गरिने निर्माण सञ्चालन हस्तान्तरण करारको अवधि वीस वर्ष भन्दा बढी हुनेछैन ।

(३) स्थानीय तहले सार्वजनिक निजी साभेदारीमा कार्य गराउँदा इच्छुक सबैले प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने गरी प्रकृया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

(४) सार्वजनिक निजी साभेदारी संभौता बमोजिम निर्माण हुने सम्पत्तिको स्वामित्व करार अवधि समाप्त भएपछि स्थानीय तहको हुनेछ ।

३०. सम्पत्ति भाडामा दिने : (१) स्थानीय तहले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति भाडामा लगाई आय आर्जन गर्न सक्नेछ ।

(२) स्थानीय तहले आफ्नो हकभोगमा रहेको सम्पत्ति कसैलाई निजी वा व्यवसायीक प्रयोगको लागि सितैमा दिन पाइने छैन । एक वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि सम्पत्ति भाडामा दिँदा प्रतिस्पर्धात्मक पद्धति अवलम्बन गरी संभौता गरी भाडामा दिनु पर्नेछ र संभौतामा वार्षिक भाडा वृद्धिको प्रावधान समेत राख्नु पर्नेछ ।

३१. बक्यौता रकम असुली सम्बन्धी व्यवस्था : (१) स्थानीय तहले विभिन्न कारणवाट असूल हुन नसकी वाँकी रहेका पुराना बक्यौताहरु विषेश प्रावधान गरी असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिममा विषेश व्यवस्थामा जरिवानाको केही अंस छुट दिने, असुलीमा सहयोग गर्ने अन्य संस्था वा निकायलाई असुलीको निश्चित प्रतिशत पुरस्कार स्वरुप अनुदान दिने जस्ता व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-६

विविध

३२. राजस्व प्रशासनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग : यस ऐनमा अन्यत्र जेसुकै व्यवस्था भए तापनि स्थानीय तहले राजस्व प्रशासन सम्बन्धी अभिलेख राख्न तथा राजस्व संकलन गर्न सूचना प्रविधिलाई प्रयोगमा ल्याउन सक्नेछ ।

तर, स्थानीय निकायले प्रयोगमा ल्याउने राजस्व सम्बन्धी सूचना प्रविधि सम्बन्धी सफ्टवेयरहरु प्राविधिक रुपमा ठीक छ भनि सम्बन्धित सरकारी निकायबाट प्रमाणित भएको हुनु पर्नेछ ।

३३. अन्य निकायले सहयोग गर्नुपर्ने : स्थानीय तहको राजस्व संकलनको लागि संघीय तथा प्रदेश सरकारका जुनसुकै कार्यालयहरुले स्थानीय तहको अनुरोध अनुसार राजस्व असुली कार्यमा आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

३४. सार्वजनिक सम्पत्तिको उपयोग गर्न सकिने : स्थानीय तहले आफ्नो हकभोग वा रेखदेखमा रहेको सार्वजनिक सम्पत्तिको परिचालन गरी आय आर्जन गर्न सक्नेछ ।

तर, स्थानीय तहले यस्ता सम्पत्तीहरु फेरबदल गर्ने, नष्ट गर्ने, हकभोग छाड्ने जस्तो कार्य गर्न पाउने छैन ।

३५. प्रगतिशील कर प्रणाली अबलम्बन गर्ने : स्थानीय तहले कर तथा शुल्कको दर निर्धारण गर्दा अति विपन्न वर्गलाई कम बोझ पर्ने गरी कर तथा शुल्कको दर निर्धारण गर्ने प्रगतिशील कर प्रणाली अबलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

३६. मुद्राको समय अनुसारको मूल्य समायोजन : स्थानीय तहले सकेसम्म मुद्रास्फीति दरलाई आधार लिई कर, शुल्क र दस्तुरको दरलाई समय सापेक्ष रुपमा बढाउदै लैजानु पर्नेछ ।

३७. सेवा शुल्कको दर निर्धारण : स्थानीय तहले स्थानीय स्तरमा हुने आर्थिक करोवार विस्थापित हुने गरी वा आर्थिक कारोवारमा नकारात्मक प्रभाव पर्ने गरी सेवा शुल्क वा दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने छैन ।

३८. विनियम वा कार्यविधि बनाउन सक्ने : (१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नको लागि स्थानीय तहले आवश्यक कार्यविधि वा विनियम बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बनेको कार्यविधि वा विनियम सम्बन्धित स्थानीय तहको कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भई सार्वजनिक भए पछि लागु हुनेछ ।

३९. प्रदेश र स्थानीय तहको दोहोरो अधिकार क्षेत्र भित्रका कर निर्धारण संकलन र वाँडफाँड :

(१) स्थानीय तह र प्रदेशसंग दोहोरो अधिकार क्षेत्रमा समावेश भएका राजश्वका क्षेत्रहरुको कर निर्धारण र संकलनकोलागि प्रदेश सरकारले

दिएको अधिकार क्षेत्र भित्र रही स्थानीय तहले आवश्यक विनियम वा कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वीकृत भएको विनियम वा कार्यविधिको एक प्रति स्वीकृत भएको ३० दिनभित्र सम्बन्धित प्रदेश सरकारमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

४०. प्रचलित कानून बमोजिम हुने : यस ऐनमा उल्लेख गरिएका विषयमा यसै बमोजिम र उल्लेख नगरिएका विषयमा प्रचलित कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।